

Сергій Янюк

аспірант ОРИДУ НАДУ при Президентові України.

старший викладач Військової академії (м. Одеса)

ТЕРИТОРІАЛЬНА ОБОРОНА ЯК ПРОТИДІЯ ЗАГРОЗАМ НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ

В даній статті проведений аналіз військових загроз національній безпеці України та ролі територіальної оборони як складової військової організації держави з протидії цим загрозам. Також викладені основні положення стосовно державної політики із захисту національних інтересів, місце і значущість територіальної оборони.

Аналізуючи можливі загрози національній безпеці України, оцінено можливі військові небезпеки та військові загрози, які за ступенем масштабності, напруженості, спрямованості, часових показників і т.д.

Визначені результати аналізу можуть бути використані для оцінки як потенційних, так і реальних військових загроз державі.

Ключові слова: територіальна оборона, військова організація держави, військова небезпека, територіальна цілісність, національна безпека.

Serhiy Yaniuk

PhD student of ORIPA NAPA under the President of Ukraine,

Senior Instructor of the Odessa Military Academy

TERRITORIAL DEFENSE AS A COUNTERACTION TO THE THREATS OF THE NATIONAL SECURITY OF UKRAINE

In this article, gets analyzing of military threats to the national security of Ukraine and the role of territorial defense as a component of the military organization of the state to counteract these threats.

It also sets out the main provisions on state policy for the protection of national interests, the place and significance of territorial defense.

An analyzed of possible threats to Ukraine's national security, possible military hazards and military threats are in scale, tension, orientation, time rates, etc. - the defined criteria can be used to evaluate both potential and real military threats of the state. Realities of the foreign military-political situation around the country are characterized the emergence of a significant

amount of new contradictions of different nature between certain states and whole regions, first of all near the borders of Ukraine, inside of some states it can to acute international, interethnic and other contradictions, mostly on a national or religious basis, and a flare of intolerance in different groups of the population that can lead to instability and conflicts.

Given this, can be expected and be prepared to hostile special operations against the background of these manifestations involve a significant amount sabotage and reconnaissance forces.

Military danger associated with the possible use of weapons of mass destruction, that previously stored in the world, despite the changes that have been made, for Ukraine can't be other than global. Taking into account the current trends in the nature and development of the military-political situation with regard to the development of military conflicts, in the near future the most prospect be armed conflicts with the use of their own armed forces, the involvement by the enemy of private armed groups, mercenaries, armed separatist organizations, terrorist groups, as an instrument of achievement of own interests.

These conflicts may be in the enemy's interests. Stages of "frozen conflict" for a long time and at any moment can grow into a war in certain areas. (Prednestrovye conflict, Abkhazia, etc.).

Threats to the interests of Ukraine can be classified also by the nature of the contradictions between subjects of international and domestic relations. In our opinion, for ours the state has several major threats. To date, Ukraine has a sad experience of the loss of territories associated with liquidation of nuclear arsenal (Budapest memorandum of 05.12.1994 on guarantees of security in connection with the accession of Ukraine to the Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear weapons), and the reform of the armed forces of Ukraine - the real disarmament of it. The consequence of it, was the impossible of providing a decent armed response to Russia and its a.s.o. in Crimea and Donbass.

Attention should be drawn to Ukraine's domestic political problems with regard to the Crimea, misunderstandings between the western and eastern regions of Ukraine, pushing and activation of separatist processes and sentiments by individual movements, associations and political forces both externally and internally. Solving these problems is an urgent need of time, because it is a prerequisite for ensuring internal stability and national security of Ukraine.

Key words: territorial defense, military organization of the state, military threats, territorial integrity, national security.

Постановка
проблеми

Реалії зовнішньої воєнно-політичної обстановки характеризуються виникненням значного обсягу нових суперечностей різного характеру

між певними державами та цілими регіонами насам-

перед поблизу кордонів України, а всередині деяких держав - гострих міжнаціональних та міжетнічних та інших суперечностей, здебільшого на національному чи релігійному підґрунті, спалахом нетерпимості між

© Янюк С. В., 2019.

різними групами населення, які можуть призвести до нестабільності та конфліктів, що може загрожувати національній безпеці держави. Особливо небезпечним є виникнення територіальних спорів між державами. Серйозну загрозу становить також зростання міжнародного тероризму, піратства, поширення незаконного обігу зброї і наркотиків, організованої злочинності. Внаслідок ускладнення криміногенної обстановки можливе зростання рівня бандитизму, поширення злочинів з використанням зброї та вибухових речовин з боку організованої злочинності. Все це потребує постійного моніторингу і правильної оцінки обстановки для забезпечення національної безпеки України, прийняття відповідних заходів, а саме підготовки та застосування заходів територіальної оборони.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Загальне прагнення забезпечення безпеки суспільства – національної безпеки держави ні окремі особи, ні уряди держав не спроможні сьогодні повною мірою гарантувати її. Однак держава наділена всіма важелями

впливу та механізмами регулювання для максимального впливу на зниження загроз національній безпеці держави.

Завдяки удосконаленню механізмів державного управління щодо впливу загроз на національну безпеку спостерігаємо своєчасне реагування та ймовірне зниження втрат в ході виникнення конфліктів.

Дослідження даної тематики стосовно питань забезпечення національної безпеки при підготовці та застосуванні заходів територіальної оборони розглянуто в наукових роботах вітчизняних фахівців: В. Б. Авер'янова, О. П. Григова, В. П. Горбуліна, Ю. П. Битяка, Є. Є. Дмитренко, О. І. Затинайко, І. С. Романченка, О. І. Кузьмука, В. В. Плахова, В. П. Шкідченко тощо.

Аналіз та дослідження застосування заходів територіальної оборони для протидії внутрішнім та зовнішнім загрозам національній безпеці на сучасному етапі розбудови нашої держави надасть змогу більш ефективної протидії.

Мета

Метою статті є аналіз наявних та можливих загроз національній безпеці України, протидія цим загрозам при застосуванні військової організації держави – заходи територіальної оборони.

Виклад основного матеріалу

Основні положення державної політики щодо захисту національних інтересів та гарантування в Україні безпеки особистості, суспільства і держави від зовнішніх та внутрішніх загроз у всіх сферах її життєдіяльності визначені в Законі України «Про національну безпеку України» №2469-VIII від 21.06.2018 року [3].

До загроз національній безпеці відносять наявні і потенційно можливі явища та чинники, які завдають або можуть завдати шкоди життєво важливим національним інтересам України [1].

При аналізі можливих загроз національній безпеці України, насамперед, слід оцінити можливі воєнні небезпеки та воєнні загрози, які оцінюються по ряду критеріїв масштабності, часових показниках, ступеню напруженості, спрямованості впливу, можливих результатах т.ін. Зазначені критерії можуть бути застосо-

вані для оцінки як потенційних воєнних небезпек, так і реальних воєнних загроз.

За масштабами воєнна небезпека для України може бути:

- глобальною (втягнення країни у світову ядерну або великомасштабну звичайну війну);
- регіональною (небезпека розв'язання воєнних конфліктів у ряді регіонів, які межують з Україною);
- локальною (місцевою) – локальні війни і збройні конфлікти.

Масштаб воєнної небезпеки визначається конкретними кількісно-якісними характеристиками воєнних потенціалів протидіючих сторін, розміром території, на якій можливий воєнний конфлікт, ступенем залучення інших країн, політичних сил у воєнно-політичне протистояння. [2]

Воєнна небезпека, пов'язана з можливим застосуванням зброї масового ураження, як і раніше зберігається у світі, незважаючи на зміни, що відбулися, для України не може бути іншою, ніж глобальною.

Регіональні воєнні небезпеки зумовлені протиріччями між відносно великими державами світу, або між коаліціями країн в окремих регіонах світу. Ця небезпека може привести до воєнного конфлікту у певних районах земної кулі. Регіональна воєнна небезпека для України реально існує. Але її можна визначити не як безпосередню загрозу, а опосередковану. Відповідно до ст.10 Нової Воєнної доктрини України, вони складають:

- втручання у внутрішні справи України з боку РФ, спрямоване на порушення конституційного устрою, територіальної цілісності та суверенітету України, внутрішньої соціально-політичної стабільності та правопорядку;
- невирішеності розмежування державного кордону України в Чорному та Азовському морях, незавершено договірно-правове оформлення державного кордону України з Російською Федерацією, Республікою Молдова та Республікою Білорусь;
- протидія реалізації європейського вибору Українського народу, формуванню систем колективної безпеки за участю України;
- цілеспрямований інформаційний (інформаційно-психологічний) вплив з використанням сучасних інформаційних технологій, спрямований на формування негативного міжнародного іміджу України;
- провокування з боку Російської Федерації сепаратистських настроїв в районах проживання національних меншинств (Закарпаття, Буковина, Південно-Східні регіони);
- розповсюдження зброї масового ураження, тероризму, організована злочинність, незаконна торгівля зброєю і боєприпасами, нелегальна міграція [3].

Реалізація цих загроз неодмінно може привести до подальшої окупації України, зміни державного устрою, встановлення контролю з боку Російської Федерації, втрати державного суверенітету та територіальної цілісності.

Враховуючи сучасні тенденції характеру та розвитку воєнно-політичної ситуації стосовно розвитку

військових конфліктів, у найближчій перспективі найбільш імовірними будуть збройні конфлікти з використанням власних збройних сил, так, залучення противником приватних збройних формувань, найманців, озброєних сепаратистських організацій, терористичних угруповань, як інструменту досягнення власних інтересів. Дані конфлікти в інтересах супротивника можуть перебувати у стадії «замороженого конфлікту» тривалий час та в будь-який момент можуть перерости у війну на певних територіях (Придністровський конфлікт, Абхазія та ін.).

За часовими показниками тривалості збереження воєнної безпеки її можна поділити на тривалу, періодичну і епізодичну.

Тривала воєнна безпека для держави може виходити зі стійких територіальних суперечок із суміжною державою. Тривала воєнна безпека, як правило, зберігається також через неврегульованість міждержавних відносин у суперечних проблемах економічного характеру. Поки існують гострі протиріччя між різними соціальними верствами населення усередині країни на ґрунті нерівноправного політичного або важкого економічного становища одних і різкого збагачення інших - буде зберігатись безпека розв'язання військових конфліктів на території таких держав. Яскравим прикладом виникнення такого конфлікту є Україна.

Періодичні (систематичні) воєнні безпеки для України мають своїм джерелом, наприклад, територіальні протиріччя з Румунією (о. Зміїний). За ступенем напруженості воєнні безпеки можуть характеризуватись:

- тотальна (загальна) воєнна безпека, що здатна впливати на всі сторони життя суспільства, держави та загрожувати основам їх існування;
- висока, що впливає на головні сфери життєдіяльності країни і потребує значних зусиль держави по забезпеченню своєї безпеки;
- помірні і слабка воєнна безпека відповідно мають менш визначені суттєві (постійні) характеристики і не вимагають тотальних зусиль держави для протидії їх негативному впливу на розвиток суспільства.

Воєнні безпеки різняться і за спрямованістю впливу на об'єкти життєдіяльності держави та суспільства, на руйнування яких направляються зусилля протиборчих сторін. Ця безпека може бути спрямована на руйнування політичного устрою країни, економічної системи, підризу обороноздатності, захоплення сировинних джерел, відторгнення (анексія) територій та ін.

Воєнні безпеки і загрози можна оцінювати за багатьма векторами. Воєнні загрози від воєнних небезпек відрізняються змістом заходів і рівнем напруженості воєнно-політичних відносин. [3]

Загрози інтересам України можна класифікувати і по характеру суперечностей між суб'єктами міжнародних та внутрішньодержавних відносин. На наш погляд, для нашої держави є кілька основних загроз.

По-перше, загрози пов'язані з існуючими протиріччя Захід – Схід, а саме між Заходом, США та Росією, що стала спадкоємицею СРСР. Воєнно-політична дво полюсна система на сьогодні стала однополюсною, значно зміцнився воєнний та політичний вплив США у світі, зросли могутність і стабільність НАТО.

По-друге, стосовно нові для України загрози, обумовлені зростаючою ймовірністю виникнення міжконфесійних і міжконфесійних суперечностей (отримання автокефалії Українською православною церквою, виходу з підпорядкування та впливу Російської православної церкви). Зростаючим впливом в окремих країнах і регіонах «фундаменталістських» сил, збереженням окремих геополітичних проблем Півночі та Півдня. Ситуація на Близькому та Середньому Сході, Північній Африці характеризується загостренням ситуації. Невиконанні спроби суперництва між Сходом та Заходом за вплив на республіки колишнього Союзу та протидії цьому з боку Росії.

По-третє, загрози, які викликані можливістю виникнення конфліктних ситуацій з деякими державами, у яких реалізовані останні досягнення науки і нові технології. Процес дієвого контролю над озброєнням у світовій практиці робить лише перші кроки. Проблема безконтрольного поширення зброї, у тому числі ядерної, бактеріологічної, хімічної поки не вирішена, а у випадку потрапляння її в розпорядження нестабільних або тоталітарних політичних режимів (Північна Корея, Іран) ситуація може істотно загостритися.

Слід зазначити, що поштовх для розв'язання збройного конфлікту може надати кожна з розглянутих груп загроз, а також їх сукупність. Певне значення при цьому буде мати вибір шляху його вирішення. У кінцевому рахунку, все залежить від готовності сторін піти на компроміс і від реальних дій по втіленню в життя досягнутих домовленостей. Однак, військова сила завжди буде відігравати важливу роль.

На сьогодні Україна має сумний досвід втрати територій, пов'язаних з ліквідацією ядерного арсеналу (Будапештський меморандум від 05.12.1994 року про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї), а також реформуванням збройних сил – фактичним роззброєнням ЗС України. Наслідком стало неможливість надання достойної збройної відсічі Росії та її НЗФ в Криму та на Донбасі [5].

Реального противника, тобто агресора, держава може визначити лише з початком та під час війни. Згідно Законом України №2268-19 від 18.01.2018 року «Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях» [4].

Відповідно до ст.11 даного закону, «правовою підставою для відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації та відновлення територіальної цілісності України є Конституція України, законодавство України та стаття 51 Статуту Організації Об'єднаних Націй».

Статтею 7 цього ж закону визначається, що «Російська Федерація як держава - окупант відповідно до IV Гаазької конвенції про закони і звичаї війни на суходолі та додатка до неї: Положення про закони і звичаї війни на суходолі від 18 жовтня 1907 року, Женевської конвенції про захист цивільного населення під час війни від 12 серпня 1949 року та Додаткового протоколу до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I), від 8 червня 1977 року несе відповідальність за порушення захисту прав цивільного населення».

Нова Воєнна доктрина України (далі – Воєнна доктрина), яка затверджена Указом Президента України від 24 вересня 2015 року № 555/2015, «не вважає жодну державу своїм воєнним противником (окрім РФ), але разом з тим вважатиме потенційним противником державу або групу держав, послідовна недружня політика яких загрожуватиме воєнній безпеці України». У мирний час для проведення досліджень з воєнної тематики, воєнних навчань, ігор, тренувань доцільно використовувати поняття «евентуальний» противник, тобто противник, який може бути за певних умов або обставин [7].

Теоретично евентуальним противником для України можуть бути:

- по-перше, всі суміжні держави, чиї кордони за різних історичних часів поширювались на території сучасної України та чиї етнічні групи населення, які компактно проживають на ній – саме ця обставина може певною мірою обумовити претензії до нашої держави;
- по-друге, держави, які не межують з Україною, але мають визначені інтереси на її території та достатні стратегічні наступальні сили для проведення воєнних операцій на нашій території – зрозуміло що в такому разі мають бути передумови для виникнення і висування цими країнами претензій (хоча б формальних) до нашої держави.

Відмова від ядерного арсеналу відповідно до нової редакції Військової доктрини України, надає право розраховувати допомогу та підтримку в секторі воєнної безпеки шляхом створення військових союзів, розробки нових військових технологій, отримання закордонної військової допомоги, участь у регіональних безпекових організаціях [6].

Однозначна відповідь на поставлене запитання міститься у ключових документах: Конституції України, Воєнній доктрині і законі України «Про оборону України», в яких визначено позицію України щодо відносин з іншими країнами.

Одне швидкоплинне змінення воєнно-політичних обставин, яке може відбутись у майбутньому, під впливом виникнення внутрішніх або міждержавних конфліктів, обумовлює можливість появи потенційного, а також і реального противника.

Таким чином, основними реальними та потенційними внутрішніми загрозами національній безпеці України у воєнній сфері на даний час та найближчу перспективу можуть бути:

- зниження рівня боєздатності воєнної організації України;
- політизація силових структур держави;
- створення та функціонування незаконних збройних формувань;
- протиправна діяльність релігійних, сепаратистських та терористичних рухів, організацій та структур, що направлена на порушення політичної стабільності, територіальної цілісності України;
- організована злочинність, тероризм та інша протизаконна діяльність в масштабах, які загрожують воєнній безпеці України;
- незаконне розповсюдження на території України зброї, боєприпасів, вибухових речовин та інших

засобів, які можуть бути використані для здійснення диверсій, терористичних актів та інших протиправних дій.

Зовнішніми загрозами є:

- міжнародний тероризм;
- воєнно-політична нестабільність та конфлікти безпосередньо біля кордонів, а також на регіональному рівні, які можуть, в деяких випадках, безпосередньо впливати на воєнну безпеку держави;
- нарощування поблизу кордонів України угруповань військ та озброєнь, які порушують співвідношення сил, що склалося;
- застосування проти України інформаційних (інформаційно-технічних, інформаційно-психологічних) дій, які спроможні заподіяти шкоду воєнній безпеці;
- посягання на державний суверенітет та її територіальну цілісність, інших життєво важливих національних інтересів.

Певні загрози національній безпеці України в сучасних умовах створюють тенденції розвитку воєнно-політичної обстановки та перспективи розширення НАТО і ЄС. Геополітичні наслідки розширення НАТО і ЄС нестимуть для України й нові виклики, а саме:

у сфері регіональної безпеки:

- збільшення військової інфраструктури Північно-атлантичного альянсу у Східноєвропейському регіоні;
- збільшення вірогідності розколу ЄС, на «стару» та «нову» Європу, де «стара» Європа (ЄС до розширення), «нова» - країни центральної та східної Європи (на чолі з США); останні політичні події усередині ЄС, пов'язані з «сірійською кризою», «Brexit» Великої Британії лише посилюють цю тенденцію;
- впровадження певної «ізоляціоністської» політики з боку держав - нових членів НАТО і ЄС стосовно держав кандидатів у наступних хвилях розширення європейських та євроатлантичних структур безпеки;
- загострення соціально-політичної стабільності внаслідок впливу антиглобалістських настроїв на внутрішньополітичні процеси, викликаних розбіжністю у підходах щодо участі в антитерористичних заходах країн - членів альянсу;
- перетворення східних держав - сусідів (в т.ч. України) на зону накопичення нелегітимних мігрантів внаслідок зміцнення східних кордонів новими членами НАТО і ЄС, а також впровадження ними більш жорсткої візової політики;
- подальше ускладнення процесу євроатлантичної інтеграції для країн- кандидатів наступних хвиль розширення, пов'язаних з його трансформацією, збільшенням території і зони відповідальності, зміною завдань залежно від нових викликів та загроз тощо.

У сфері національної безпеки України:

- розміщення військових баз НАТО поблизу російського кордону (на території України) та перспектива постійного моніторингу з задіянням нашого повітряного та наземного простору;
- перспектива «втрати інтересу» до України з боку НАТО і ЄС внаслідок повільного темпу реформ,

як наслідок посилення позицій прихильників багатовекторної орієнтації на активізацію під приводом загрози відкритої військової агресії з боку РФ, підтримання конфлікту на Донбасі, анексія Криму тощо;

- посилення прагнення більшості держав до створення всеосяжної системи міжнародної безпеки;
- формування і зміцнення регіональних центрів сили і зростання протиріч між ними у воєнно-політичній сфері;
- прагнення РФ зберегти статус великої держави, що сприяє збереженню геостратегічного протистояння США;
- посилення тероризму, національного, етнічного та релігійного екстремізму, активізація сепаратизму;
- збереження потенційної загрози виникнення внутрішніх і локальних воєнних конфліктів та ймовірності втягнення в них України;
- поглиблення політичних протиріч у суспільстві між прихильниками прозахідної та східної орієнтації тощо. [2]

В цілому можна вважати, що сучасні та очікувані соціально-політичні перетворення в регіонах навколо України в цілому мають позитивний характер, що зменшує воєнне протистояння на спільних кордонах, за виключенням РФ. Позитивні перетворення мають відбутися і всередині нашої держави. Проте, залишаються протиріччя з регіональних проблем, пов'язані як з певними розбіжностями національних інтересів України та суміжних держав, так і з суттєвим впливом на безпеку України провідних держав, які мають свої інтереси в регіоні.

Щодо відносин України з сусідами, то залишаються на цей час остаточно не вирішеними деякі територіальні питання з ними, хоча вони іноді й не носять «гучного» характеру. Так, наприклад, існують суперечливі питання з Румунією стосовно суднохідного каналу у дельті р. Дунаю, Північної Буковини тощо. До цього часу в Румунії є певні політичні сили, які не можуть погодитись з існуючим накресленням міждержавних кордонів з Україною.

Продовжується підтримка тези румунського історика А. Концеску: «Румуни – корінні мешканці територій між Дністром і Бугом», який стверджує, що «у молдаван не було ні своєї мови, ні своєї культури, ні своєї історії... Румуни мешкали далеко за Дністром... росіяни і українці з'явилися тут після 1700 року, під час Петра Великого».

Висновок з подібних настроїв такий: «...проголошення... Україною колишнього адміністративного кордону між УРСР і МРСР в якості державного не має ніякої юридичної сили» (румунська газета «Ехргеєз-шагіп»), що і є точкою зору прибічників «Великої Румунії».

Керівники країн НАТО відмічають також ріст воєнно-стратегічної ролі Туреччини у зв'язку з подіями на Балканах і в Карпатах (практично на кордонах України), а у самій Туреччині лунають заяви, що «Турецька Республіка – спадкоємиця Великої Османської імперії».

З історії відомо, що Туреччина у вигляді Великої Османської імперії практично до кінця XVIII сторіччя володіла Кримом і Південним Причорномор'ям.

Існують подібні настрої і в певних колах Польщі стосовно так званих «східних земель», і в Угорщині стосовно деяких районів Закарпаття, щоправда у меншому масштабі.

Не сприяє зміцненню національної безпеки України також існування самопроголошених і невизнаних світовою спільнотою державних утворень: ПМР – безпосередньо на кордоні держави; Абхазії - зовсім недалеко від неї. Воєнно-політична та економічна ситуації там вкрай напружені, створені певні угруповання військ, як з боку самопроголошених утворень, так і з боку відповідно Молдови та Грузії, з обох сторін нерідкі збройні інциденти, провокування. Подібне положення склалось також у Південній Осетії, де теж існує конфлікт між самопроголошеною республікою та Грузією. Присутність у цих регіонах російських військ, а також великого діючого угруповання ЗС РФ на Північному Кавказі (Чечня, Дагестан, Інгушетія), тільки загострює ситуацію [4].

У цілому воєнно-політична обстановка у світі і навколо кордонів України визначається динамічністю, нестабільністю і невизначеністю виникаючих подій і процесів.

У умовах, коли Україна в силу свого геополітичного і геостратегічного положення опинилася між двома центрами протидіючих сил, ставлення України до суміжних держав обумовлюватиметься належністю останніх до цих центрів сили та характером вирішення таких регіональних проблем:

- воєнно-політична нестабільність і конфлікти в сусідніх державах (частина території України знаходиться у так званому «поясі нестабільності», який простягається від Балкан через Придністров'я і південь України до Кавказького регіону);
- наявність певних неврегульованих питань та незавершеність процесу демаркації і делімітації кордонів з Румунією;
- намагання інших держав реалізувати власні інтереси в регіоні, спроби прямого та опосередкованого втручання у політичні, суспільні та економічні процеси, здійснення спрямованого інформаційного впливу.

Слід вказати на внутрішньополітичних проблемах України стосовно Криму, в'яло текуче непорозуміння між західними та східними регіонами України, підштовхування та каналізація сепаратистських процесів та настроїв окремими рухами, об'єднаннями та політичними силами як із зовні, так і всередині. Вирішення цих проблем є нагальною потребою часу оскільки це є необхідною умовою забезпечення внутрішньої стабільності, національної безпеки в Україні.

«Національна безпека України – це стан країни, в якій забезпечується захищеність життєво – важливих інтересів громадян, суспільства та держави, системи державно-правових і суспільних гарантій, забезпечення суверенітету, конституційного ладу та територіальної цілісності держави». Національна безпека включає в себе такі види безпеки, як політичну, економічну, інформаційну, воєнну, державну, екологічну, епідемічну, науково-технологічну, безпеку культурного розвитку нації та інші види безпеки (фінансову, пожежну, продовольчу, безпеку торгівлі тощо). Являючись складовою воєнної організації держави, територіальна оборона

здійснюється (реалізується) в особливий період для виконання заходів, визначених в Конституції, Положенні про ТрО, Законах ВР та Указах Президента.

Висновки

Внутрішньополітичні проблеми України стосовно обстановки в Криму та на Донбасі, де протягом тривалого часу з моменту проголошення незалежності Україною тліло в'яле текуче непорозуміння між західними та східними регіонами України, підштовхування та каталізація сепаратистських процесів та настроїв об'єднаннями та політичними силами як із зовні, так і всередині при підтримці та втручанні Російської Федерації привело до часткової втрати територій. Повернення втрачених територій є нагальною потребою існування держави, оскільки це є необхідною умовою забезпечення територіальної цілісності України як держави.

Створення дієвої системи ТрО, яка включатиме в себе: завчасність та організації, надійність, оптимальність, мобільність, автономність угруповань, забезпечить протидію загрозам національній безпеці України.

Література.

1. Конституція України. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. ст. 141.
2. Про оборону України: Закон Верховної Ради України *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 1992, № 9, ст.106.
3. Про національну безпеку України: Закон Верховної Ради України *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2018 р. № 31. стор. 5.
4. Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях: Закон України №2268-19 від 18.01.2018 року. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2018 р. № 10. стор. 67. стаття 54.
5. Положення про територіальну оборону України: Указ Президента України від 23 вересня 2016 року №406/2016
6. Концепція розвитку сектору безпеки оборони України: Указ Президента України від 14.03.2016 р. №92/2016. *Офіційний вісник Президента України*. 2016 р. № 10. стор. 3, стаття 195.
7. Нова Воєнна доктрина України: Указ Президента України від 24 вересня 2015 року № 555/2015. *Офіційний вісник Президента України*. 2015 р. № 22. стор. 19, стаття 1291.
8. Алямкін Р.В. Сила права vs. право сили: територіальна цілісність держав у сучасному світі. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2014. № 4. С. 96–99. URL http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzizvrg_2014_4_21.
9. Романченко І. С., Фролов В. С. «Роль і місце територіальної оборони України в загальній системі оборони держави». *Наука і оборона*. 2009. № 1. С. 36.